

de top, toch
schil, dat wij
-communisme
nisme en het
eerde staats-
opengaan. En
begin, zij het
P. GROEN.

telegram ver-

gevoerd uit
akt) te Dor-
ens om in het
af te smeken
gheid over de
sche Unie ge-
gekomen op
ig van de Hei-
verplicht het

Wiens hand de
n van het be-
haar als Gods
een einde te
die het leiden
gheid en eer-

hoorzaamheid
ninkrijk wordt
overheden het
en niet zullen
stellen om de
n Gods Woord
te Unie, gelijk
de arbeid der
u.

leuzen over
ngaan met de
r alle volken,
rare geloof toe
het doen horen
Internationale
de Naties, die
a onaanvaard-

SCHILTSSEN

Wiens naam
vs 16). Maar
lettemin reeds

rechtsgeldig
spreekt, iets
f „van kracht

el, dat in dit
zijn dan het
ter niet, wat
vestigd heeft,
hij bij vers 17

ns leeren over
chtsgeldigheid
door de ver-

s het niet op-
ordt van een
n, dat Paulus
estament voor
vooruitgrijpt
13 ter sprake

vers 11 een
stoog en dient
f g a a n d e
op aansluit),

oogen willen
die Paulus in
erlegging van
aardigheid uit
te willen be-
ral letten.

ostel nu eerst
komend voor
Jood (vs 12).

te, dat hij ook
m" alweer de
vas". We zijn
gen, dat deze
toet toch aan-

ande eindelijk
s onbesneden
daarop het
wanneer hij
heidenen.

nogmaals her-
aardiging van
ook den eisch
estand?

ste vraag ern-
juist de seri-
n openen voor

i (Berlin 1920)

de verrassende wending, die Paulus hier geeft aan zijn polemieek tegen den Jood.

Bedenken we nog even, hoe zijn weerlegging tot hertoe is verlopen. Na te hebben vastgesteld, dat rechtvaardiging op grond van eigen werken bij Abraham niet plaats had gehad, wat Paulus te voren reeds als principieel onmogelijk had aangewezen, is hij van den Joodschen tegenstander, dien hij in gedachten voor zich heeft, nog niet af. Goed, deze zal nu moeten toegeven: rechtvaardiging op grond van eigen werken kan, en principieel, en historisch gezien, niet verwacht worden. Ze is uit geloof.

Maar hij handhaaft: het heil is alleen voor de Joden. Wil een heiden er in deelen? Fiat; maar dan moet hij zich laten besnijden.

Het eerste wat Paulus nu doet, is: zijn tegenstander die stelling uit handen slaan door er op te wijzen, dat God aan Abraham dien eisch (om zich vooraf te laten besnijden) niet stelde (vs 9, 10).

Maar daarbij laat hij het niet! Hij gaat vervolgens die stelling omkeeren!

Dat is een merkwaardige, liefelooze methode van bestrijden bij Paulus. We vinden haar ook in hoofdstuk 2 (waarover later) en eveneens in de verzen 6—8 van ons hoofdstuk. In een vorig artikel hebben we den opzet van de eerste helft van 4 slechts vluchtig geschetst. Hoofddoel was toen, de moeilijkheid uit vers 2 op te lossen en we konden daartoe wat het verband aangaande volstaan met een globaal overzicht. Maar het kan zijn nut hebben nu even langer stil te staan bij de aanvulling van het historisch bewijs, aan Abraham ontleend, met het citaat van David.

Dan zien we, dat er bij Abraham sprake is van een niet tellen der werken, maar bij David van een vergeven der (immers boze) werken. De stelling van Paulus' gedachten tegenstander is: „Onze werken vormen een credit bij God". Maar de apostel bewijst in éérster instantie: „Onze werken tellen niet mee"; maar in tweeder instantie: „Onze werken vormen een debet bij God".

We zouden deze wijze van weerlegging schematisch aldus kunnen voorstellen: van + via 0 naar —.

Welnu, die vinden we ook hier weer. Paulus' tegenstander zegt: „Een heiden is zonder meer niet in conditie om gerechtvaardigd te worden; hij worde dus als wij". De apostel antwoordt: 1e. „De heiden kan blijven zooals hij is, onbesneden" en 2e. „De Jood is zonder meer niet in conditie om gerechtvaardigd te worden; hij moet worden als de heiden, d.w.z. hij moet onder de wet uit." Zijn tegenstander ziet de wetssfeer als de heilsstaat, maar Paulus typeert haar elders als een gevangenis (vgl. Gal. 3: 23).

Dat dit de bedoeling is van zijn accentueeren van de toevoeging „tijdens onbesnedenheid", óók wanneer hij over het gelooven van Joden spreekt; dat hij daarmee dus hun de noodzaak om van de wet vrij te raken (in plaats van anderen er aan te binden) voorhoudt, is duidelijk uit wat in vers 13 volgt. Dit vers bevat, mits vertaald zooals wij boven voorsloegen, de logische voortzetting van het voorafgaande (en niet — zooals toch eigenlijk op het standpunt van Greijdanus het geval zou zijn — een sprong terug naar de verzen 1—8). Immers: de apostel heeft in de verzen 11 en 12 een stouten uitleg gegeven aan de besnijdenis van Abraham. Voor Joodsch besef staat de zaak zoo: door zijn besnijdenis wordt Abraham tot speciaal ónze vader; zijn zegen wordt nu voor óns gereserveerd. Maar Paulus stelt het zóó voor: in de besnijdenis ligt een bevestiging van Abrahams vaderschap juist van heidenen; hun wordt nu in de éérste plaats zijn zegen gegarandeerd. Hoe zal hij die bewering waar kunnen maken?

Om dat te kunnen bevroeden, zullen we moeten vasthouden — waarbij we reeds eerder den vinger legden — dat in vers 11 een nieuw element naar voren komt. Want daar gaat Paulus over van Abraham als persoon, als enkeling, naar Abraham als stamvader. Dus zal de apostel den grond voor zijn bewering omtrent dat laatste moeten halen, niet meer uit diens persoonlijke rechtvaardiging, maar uit de hem gedane belofte omtrent zijn erfgenamen.

Nu, dat zien we dan ook inderdaad gebeuren. Hij gaat in vers 13 na, onder welke omstandigheden Abraham die erfenisbelofte kreeg. En dan blijkt, dat dit niet gebeurde onder de wet (die immers nog 430 jaar op zich zou laten wachten), maar onder geloofs-gerechtigheid. Welnu, zoo besluit Paulus daaruit, dan moet men de uitdeeling van die erfenis óók niet zoeken binnen de sfeer van de wet. Men zal integendeel de erfgenamen juist vinden buiten de wet.

En nu volgt dan in vs. 14, 15 — als wij het goed zien — het aanwijzen van de innerlijke noodzaak van het „buiten de wet", gegeven eenmaal het „uit geloof".

We wezen er boven reeds op: ook als de Jood eindelijk toegeeft het „uit geloof", vloekt voor hem het tweede moment („tot geloof") daaruit niet zonder meer voort, blijft hij m.a.w. den heiden nog vaak den eisch stellen, zich te laten besnijden (Judaïsme).

Maar Paulus toont aan: geloof en wet verdragen elkaar niet. En, waar erfenis-belofte en geloof aan elkaar zijn gekoppeld, is dus ook van erven onder de wet geen sprake (vers 14).

Nu heeft hij om het eerstgenoemde (en daarmee

het laatstgenoemde) te bewijzen slechts een teruggrijpen noodig op wat hij eerder al heeft geschreven. Dat de wet toorn wekt, weten zijn lezers na 3: 19, 20 wel; en dat er bij heidenen van overtreding in den eigenlijken zin des woords niet kan gesproken worden, omdat er bij hen geen uitdrukkelijk gebod is, zoodat zij dus minder schuldig staan dan de Joden, heeft hij in het tweede hoofdstuk duidelijk gemaakt. Daarom volstaat hij nu met een korte herinnering daaraan in vers 15: „want de wet werkt toorn, maar" waar geen wet is, is ook geen overtreding."

Welnu, als men dat bedenkt, is het onmogelijk aan het „uit geloof" vast te houden en tegelijkertijd de erfgenamen te verwachten uit den kring der wet, zoodat men allen die in de erfenis willen deelen beweegt, zich daar te laten onderbrengen. Immers: dan maakt men het geloof zinloos.

Want Paulus heeft in 1: 17 zijn hoofdthema „rechtvaardigheid uit geloof tot geloof" aanstonds gezegd tegen den achtergrond van Gods toornopenbaring (vs. 18 en vlgg.). Zóó alleen n.l. blijkt wat hij zegt meer dan een abstract dogmatische stelling, blijft het het karakter van boodschappen leven behouden. Zoo is dan ook de aanhaling van Hab. 2: 4 niet bedoeld om aan zijn woorden de steun te verzekeren van een gelijkkluidende losse uitspraak uit het Oude Testament, maar om een historische situatie in herinnering te brengen, die trekken van overeenkomst vertoont met die uit Paulus' dagen. Door het donker van de toenmalige toornopenbaring kwam het licht schijnen van de levensbelofte voor wie geloof. En de profetie is nooit een ééndagsvlinder: ze herleeft telkens voller bij den voortgang van Gods ééne werk.

Wat is dus de betekenis van geloof? Dit: behouden worden van den toorn!

Maar daarom is het nu juist zoo ongerijmd, iemand die tot geloof is gekomen onder de wet te brengen. Want dat zou zijn: iemand die van den toorn is behouden onder den toorn brengen. De wetssfeer zou de geloofswinst annuleeren.

En zoo kan Paulus in vers 16 besluiten met nog eenmaal 't onlosmakelijk verband tusschen „uit geloof" en „tot geloof" kort samen te vatten. Vóór, zoo zegt hij, stond bij God de bedoeling („ten einde"), de heidenen te doen deelen in Abrahams zegen. En daarmee in overeenstemming koos Hij den weg „uit geloof". Wie dus niet aan het „tot geloof" wil, is daarmee ook het „uit geloof" kwijt!

Dit is een betoog van verbijsterend grootsche allure. En dat te meer voor wie bedenkt, dat de schrijver eens volgens eigen getuigenis was „naar de wet een Farizeër, naar de rechtvaardigheid die in de wet is onberispelijk" (Filipp. 3: 5, 6).

Hier openbaart de Schrift toch onmiskenbaar haar eigenlijken Auteur.

Houwerzijl.

D. HOLWERDA.

Wij volgen liever de lesing die in vers 15 „de" geeft, en niet „gar".

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Niemand onzer zal ontkennen, dat er in de wijsbegeerte der wet side heel goede dingen ook omtrent de kerk van Christus zijn gezegd. Maar wij moeten wel oppassen, dat wij niet vanuit een wijsbegeerte, hoe Schriftgetrouw de wijsgeer ook wezen wil, afleiden, welke de positie der kerk is. De kerk, d.i. de zichtbare, ware kerk zegt wat en wie de wijsgeer, ook in zijn wetenschappelijke arbeid, behoort te zijn. Wij moeten de dingen niet omkeeren. Ook de staatsman heeft niet te bepalen, waar de kerk zal staan, en daar is geen staatsman ooit geweest, of zal er ooit zijn, al beschikt hij ook over al de macht der wereld, die daaromtrent maar een kruimel zeggenschap heeft in te brengen.

Christus vergadert Zijn kerk en zij is er, waar Hij haar plaatst en zij blijft er naar Zijn wil. En ook geen synodale groote, of machtig theoloog, of geweldig wijsgeer heeft daarover maar iets te zeggen. Wij kunnen daarop gerust zijn. De fout in de calvinistische wijsbegeerte, zooals zij zich thans ontwikkelt, spreekt vooral uit de onschriftuurlijke opvatting omtrent de zichtbare en onzichtbare kerk. En naarmate de leerlingen den meester overtreffen in wijsheid en erger nog, als de populisator aan het werk gaat, vooral om zelf uit de knel te geraken, wrekt die fout zich te erger. Wij zien het voor oogen.

In het door mij genoemde proefschrift wordt gezegd, dat de Reformatie — die der zestiende eeuw — zich verzette tegen de verabsolutering van het kerkelijk instituut. Daartegen bond zij een principieelen strijd aan, in het bijzonder tegen Rome.

Maar dat was niet het karakter dezer Reformatie. Het ging in haar strijd niet tegen verabsolutering van het „tijdelijk kerkinstituut", maar heel eenvoudig tegen het Pausdom, tegen de valsche kerk. Men had het in die dagen niet zoo druk over het „absolute" en over „verabsolutering". Vooral laatstgenoemde uitdrukking dient velen menschen van thans, om van de ge-

hoorzaamheid aan alle door God vastgestelde dingen af te komen.

Het is ook niet juist, als wordt gezegd, dat de verhouding van de zichtbare tot de onzichtbare kerk voor verschillende reformatoren een probleem was, waarmee zij niet klaar konden komen. Zij erkenden, dat er verborgenheden zijn, die zij in Gods hand wisten. Zij leefden bij den geopenbaarden wil des Heeren. Maar problemen — die kenden zij niet, zooals wij er van spreken. Onze problemen, die wij ons zelf maken. En dan zitten wij er mee, zooals wij dat dan verwaand zeggen, omdat wij de eenvoudige waarheid en onze roeping niet willen zien.

Wat is een probleem? Iemand heeft gezegd, en hij zag geloof ik daarin juist, dat een probleem daár is, waar van geen enkelen kant een weg ter oplossing voor ons open is. En hij gaf dit humoristisch voorbeeld.

Als het bruidspaar in de kerk is voor de inzegening van het huwelijk en de domine zit in den kolenkelder, dan is dat geen probleem. De man wordt gewaar-schuwd, hij wascht en kleedt zich, en daar is alleen maar een weinig oponthoud. Maar als de domine in den winkelder zit en daaruit stijgen allerlei klanken op, die het ergste doen vermoeden, ja, dan is er een probleem.

Welnu onze vaders van 1618 en 1619 zaten niet in den winkelder aan onzekere, halfdronken opvattingen, al genoten zij wel graag, naar men vertelt, op z'n tijd, een glas wijn; en zij hadden niet die spinnewebben in hun hoofd, die allerlei dwaling en misverstand en onwil daarin kunnen werken.

Calvin zegt van de zichtbare kerk, dat zij onze moeder is, en dat haar te kennen voor ons zeer nuttig, ja noodzakelijk is, omdat er geen andere ingang tot het leven is, indien zij ons in haar schoot niet ontvangt, ons haart, ons voedt aan haar borsten, en eindelijk ons onder haar leiding neemt, tot wij, na het sterfelijk vleesch afgelegd te hebben, gelijk zullen zijn aan de engelen. En voorts, dat onze zwakheid niet duldt, dat wij uit die school ontslagen worden, voordat wij gedurig den ganschen loop des levens leerlingen zijn geweest.

Wel — dat geldt ook voor den wijsgeer en den politicus, die zich soms willen sterkmaken door te zeggen, dat de kerk met de wetenschap en de politiek niets te maken heeft, en dat zij alleen dan zullen luisteren, niet als zij h u n plicht kennen, maar de kerk d e h a r e verstaat, n.l. niet te spreken, waar zij volgens hen geen gezag heeft.

Zoo stond het onlangs nog in „Trouw" voor den man der politiek. Als iemand tot Calvin had gezegd: zijn die dingen, die gij daar zegt, absoluut en gij verabsoluteert ze toch niet — ik vermoed, dat het antwoord niet malsch zou zijn geweest.

Geen mensch, geen staatshoofd of wijsgeer, hoe machtig en geleerd hij zij, wordt dus door Christus uit de school der zichtbare kerk ontslagen. Hij kan er zich aan onttrekken, zeker, maar dan, zegt Calvin, is er voor hem geen zaligheid, noch in dit noch in het eeuwige leven.

Nu lees ik in het proefschrift: Christus bouwt Zijn kerk door Woord en Geest in de lijn van het Verbond, als leden van een lichaam dat slechts in Hem geheiligd is.

Dat is in orde. Maar dan moeten wij, om te verstaan, waar die kerk is, ook uitgaan van dat werk van Christus, dat zichtbaar is.

En dan gaat het niet aan, om even verder op te beweren, dat wij die zichtbare kerk moeten zien „als een tijdelijk menscheijk samenlevingsverband, waarin de geheele interne organisatie slechts door zondig menscheijk handelen kan worden geactualiseerd."

Evenmin om dan scheiding te maken tusschen het ambt, dat heilig is, en den ambtdrager, die een zondig mensch is, en die „slechts in Christus Jezus in de verborgen onzichtbare kerk (ecclesia invisibilis) geheiligd is".

Dit brengt ons maar op een dwaalspoor. Want niet de zondige mensch en zijn doen, doch het werk van Christus staat hier immers op den voorgrond, Christus vergadert, niet de domine of de ouderling. En wij moeten maar zorgen op dat vergaderingswerk niet af te geven, ook al is de hypocriet in de kerk. Hij weet waarom.

Ik heb hier met den zondigen mensch niets te maken. Ik heb alleen maar te luisteren, wat hij in Christus Naam tot mij te zeggen heeft in de bediening des Woords.

Al dat redeneeren van de zonde uit, hoe vroom het ook lijkt, is schrikkelijke onvroomheid. Wij gebruiken dit, om aan den voortdurenden strijd tegen de zonde, overal, waar zij werkt, te ontkomen. Wij worden dan „irenisch", wij zijn dan menschen der lieide. Maar het is een valsche liefde. Zelfbedrog. Zondige ireniek, waartegen alle reformatoren den ergsten strijd hadden te strijden. Laten wij maar aan Groen van Prinsterer denken, die toen, evenals thans Prof. Schilder, als een scheldenden, liefdeloozen, veel te scherp, alle liefdevolle lieden verontrustenden, vreeselijken man, werd geteekend. Ik zal daarvan nog wel eens enkele staaltjes geven. En waarom was die man voor die innig vrome menschen, die zoo lief waren, zoo slecht? Omdat hij de feiten noemde en de dingen z'e i z o o a l s z i j w a r e n. Want dat konden die lieve, vrome menschen niet verdragen. Groen had niet veel last van de goddeloozen, maar het waren juist die

leefdevolle, vrome mensen, die hem het leven vaak zoo bitter maakten. Dat is historie.

Als wij zoo van den zondigen mensch uitgaan, ja, dan verliezen wij het gezicht ook op de ware, zichtbare kerk. Die kerk is er en die blijft er. Zij was er in Abrahams tent. Zij zal er zijn op den jongsten dag als geen mensch haar bijna meer kan zien.

En daarom is het zoo verschrikkelijk, als wij nu door menschen, die het beter moesten weten, hooren babbelen: ik zie die ware kerk niet, want overal zijn geloovigen; en voorts: aan de hemelpoort zal ons niet worden gevraagd, tot welke kerk wij hebben behoord. Ja, die bescheiden lieden weten zelfs, wat aan de hemelpoort zal worden gevraagd, maar zij weten niet, wat zij hier beneden behoorden te verstaan.

En zullen wij bepalen, waar de geloovigen zijn? Of gaan, waar een geloovige heen kan verdwalen? Wij zouden bij de poort der hel kunnen komen. Ik weet niet, waar een geloovige zooal terecht kan komen. Ik weet alleen waar Christus Zijn volk vergadert, en onder Zijn ambten stelt. Want dat zegt mij het Woord Gods en dat zegt mij de belijdenis der vaders.

Dr Dengerling zegt in zijn proefschrift: principiele verschillen, gelijk zij zich bij Roomschen, Lutherischen, Gereformeerden openbaren, en die tot verschillende kerkformaties hebben geleid, die in meerdere of mindere mate scherp tegenover elkander staan, zijn inderdaad als een verscheurde der institutionele kerk te beklagen, hetgeen alle waarachtige christenen tot schuldbelijdenis en boete moet uitdrijven, wij iedere schuld der kerk onze eigen schuld is.

Hier wordt alles weer in de mist gezet, ook al volgt er op, dat wij geen herstel moeten begeeren in strijd met de „goddelijke structuur van het institutioneel kerkverband“.

Want hier wordt gezegd, dat de zichtbare kerk verscheurd is. Dat is al eerst tegen ons belijden: ik geloof een heilige, algemeene, christelijke kerk. Dat is de zichtbare kerk. Daar staat niet: ik geloof een verscheurde kerk. Moeten wij over alle scheur onze schuld belijden? Als ik aan een verkeerde valsche kerk vast zat, moet ik den Koning der kerk heel mijn leven dankzeggen, als Hij mij door Zijn genade daarvan heeft losgescheurd. En als men mij uitwerpt, omdat ik mij niet binden wil aan menselijke vindingen, moet ik dan schuld belijden over die scheur, die anderen werkten?

Zijn onze vaders zoo gekomen tot den Paus? Laat ons samen schuld belijden? Zijn die vaders in Dordrecht zoo gegaan tot de Remonstranten: kom, wij hebben beiden schuld, enz.?

Als zij dit hadden gedaan, zaten wij nog onder Rome en wie zal zeggen, waaronder nog meer, want dan had de Revolutie eeuwen eerder haar kans gehad. Zeker — zij konden zeggen: wij stonden ook schuldig in de afdwaling. Maar niet in hun wederkeer. Wie staat schuldig? De bezwaarde, die in de synodocratische kerk blijft, en niet die zich vrijmaakte; de ongehoorzame, niet de gehoorzame.

Ik mag geen schuld belijden voor mijn gehoorzame daad. Alleen in zooverre als ik zal moeten zeggen: ik ben nog niet gehoorzaam genoeg. Wie het anders zegt, keert zich tegen het werk van den Koning der kerk. Die uit het diensthuis uitleidt en weer zet in de heerlijke vrijheid der kinderen Gods. In Zijn zichtbare, ware kerk. Het is de zaak der kerk van Christus, waarvoor wij moeten staan. Niet onze zaak. En ik maak mij sterk, dat velen, die zoo slordig omgaan met de zaak der kerk, dat zij zeggen: praat maar, ook zonder dat de feiten eerst worden vastgelegd, er niet aan zouden denken op diezelfde slordige manier hun eigen zaak te tracteren.

Met hartelijke groeten en heilbede, Uw toegenegen
MARNIX.

P.S. Van de vrienden-studenten afd. S.S.R. Utrecht ontving ik een schrijven, dat ik gaarne de plaats van den volgende brief zal geven.

KERKNIEUWS

Tweetalte:
Apeldoorn, J. C. Janse te Rijswijk en H. Vogel te Amsterdam-Z.

Kampen, E. Th. v. d. Born te Amersfoort en J. C. Janse te Rijswijk.

Beroepente:
Wetsinge-Sauwerd, Minnertsgra-Oude Bildtzijl, Cand. E. Koop te Delfzijl.
Apeldoorn, H. Vogel te Amsterdam-Z.

Bedankt voor:
Zuidlaren, P. Lok te Zaamslag (nadere beslissing).

INTREDE CAND. A. H. ALGRA. Na bevestiging door de G. Hagens van Hillegersberg deed cand. A. H. Algra, gekomen van Huizum, intrede te Waardhuizen.

INTREDE DR. J. BOS JR. Dr. J. Bos Jr te Veendam hoopt D.V. Zondag 23 Jan. a.s. intrede te doen in Daarveen, na bevestiging in den morgendienst door Dr. R. Brands te Berghem.

MARUM. Door de Geref. Kerk te Marum is van den heer Maring van Niebert aangekocht de woning met schuur te Marum, bewoond door burgemeester Jhr Mr J. W. Alberda van Ekenstein. Het ligt in de bedoeling de schuur in te richten tot kerkgebouw, terwijl de woning t.z.t. zal worden bestemd voor pastorie voor den predikant.

EEN KERKBLAD VOOR HET ZUIDEN. Nu „Ons Kerkblad“, het wekelijksch orgaan van de Geref. Kerken in de provincies Noord-Brabant en Limburg, heeft opgehouden te bestaan, zal getracht worden met Zeeland gemeenschappelijk met een orgaan uit te komen. Het ligt in de bedoeling, dat het blad gedrukt wordt bij de fa. Littooy te Terneuzen. De redactie zal gevoerd worden door Dr. D. Zemel te Axel en Dr. H. Veltman te 's-Hertogenbosch.

SAMENSPREKING. De classis Rotterdam heeft op een schrijven van de classis Barendrecht van de Synod. Kerken het volgende geantwoord:

Uw vraag om contact op te nemen en bij een eventuele samenspreking als leidraad te nemen de conclusies 4—6 van de gehouden bijeenkomst te Oosterbeek, is voor onze vergadering onaanvaardbaar.

Immers, de classis acht de eerste voorwaarde te zijn om tot samenspreking te kunnen komen, dat Uw vergadering in bondige besluiten zich vrijmaakt van de binding aan valsche leerbesluiten en andere daden van kerk-scheuring.

Zoodra Uw vergadering in deze betering des levens zal hebben beloofd en bewezen, zal onze vergadering de Uwe kunnen, en om 's Heeren wille moeten en derhalve gaarne willen aanhooren.

In dat geval kan Uw vergadering via een onzer kerken met een desbetreffend verzoek zich richten tot de vergadering van de classis Rotterdam van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

PERSONALIA OVER 1948. Overleden: Prof. Dr. S. Grelidanus, Hoogleraar aan de Theol. Hoogeschool te Kampen: oud 77 jaar.

Met emeritaat gegaan: Dr. K. Holwerda te Houwerzijl. Candidaten, die in 1948 een beroep aannamen: R. te Velde te Stadskanaal naar Zalk; H. J. de Vries te Zuidhorn naar Eindhoven; D. Los te Kampen naar Smilde-Diever; H. van Riet te Goes naar Pieterburen; W. Boessenkool te Hollandscheveld naar Middelstum; A. H. Algra te Huizum (Fr.) naar Waardhuizen; H. Scholte te Assen naar Nieuwleusen-De Hulst; K. de Hoop te Groningen naar Bruchterveld; H. Eenhoorn te Rotterdam naar Rozenburg.

AMBTSGEBUREN IN 1949. 25 jaar: Dr. H. Strating, 's-Gravenhage — 6 Januari; Dr. J. Schelhaas Jzn., Roode-schoot — 13 Jan.; Dr. K. Holwerda, em. pred. te Houwerzijl — 30 Maart; Dr. G. Staal, em. pred. te Drachten — 30 Nov.

35 jaar: Prof. Dr. K. Schilder, Kampen — 21 Juni.
50 jaar: Dr. C. Diemer, em. pred. te 's-Gravenhage — 29 Mei.

De HEERE verblijdde ons door de geboorte van een dochter
WILLEMINA PETRONELLA.
Mr S. BOSMA.
E. BOSMA-BOERMAN.
Amsterdam-Z., 27 Dec. 1948.
Anthonie van Dijkstraat 11.

ENSCHEDÉ (1e klas).

Door benoeming van één onzer leerkrachten tot Hoofd, wordt aan de School met de Bijbel te Enschedé zo spoedig mogelijk gevraagd

een ONDERWIJZER

voor vaste aanstelling. Sollicitanten moeten instemmen met de Drie Formulieren van Enigheid. Brieven met volledige inlichtingen te richten vóór 15 Januari e.k. aan het Hoofd der School, JOH. POL, Olie-molensingel 93 te Enschedé of aan de voorzitter Dr. H. MEULINK, te Veidkampstraat 1 te Enschedé.

Copieerinstelling
„ECCLESIA“

Kon. Emmakade 194
DEN HAAG
Telefoon 39.84.92

vervaardigt Uw
Gestencilde Kerkbladen
Vraagt proefnummers en prijs.

Adverteert in dit blad

De „AANVULLENDE BRANDPOLIS“
van
De „ASSUMI“ van 1896, 's-Gravenhage
Vooraanstaande juristen en economen zeggen:
„even nuttig en even noodzakelijk
als de gewone Brandpolis“
Ook voor kerken, scholen en stichtingen.

Zojuist verscheen:
**ORANJE
IN BALLINGSCHAP**
1795—1813

door
H. ALGRA
MET 22 ZELDZAME
ILLUSTRATIES OP
KUNSTDRUKPAPIER

De auteur is een bekend historicus. In dit werk vertelt hij op zeer onderhoudende wijze van de ballingschap der Oranjes tijdens de Franse overheersing. Veel interessante historische bijzonderheden heeft hij ontdekt en deze geeft hij op boeiende wijze door. Men krijgt uit dit boek een duidelijk beeld van die belangrijke periode uit onze vaderlandse geschiedenis, omdat niet alleen het leven der Oranjes buitenslands, maar ook de werking van allerlei politieke invloeden in die tijd hier met kennis van zaken wordt beschreven. Het is een belangrijk historisch werk, populair in de goede zin van het woord. De illustrering van het boek met zeldzame en merkwaardige platen en portretten werd verzorgd door D. Wijnbeek.

PRISJ GEBONDEN f 3.50
Verkrijgbaar bij de
Boekhandel

Uitgave J. H. KOK N.V., Kampen

BRINGT
PRINCIEPELE LECTUUR
IN UW GEZIN
LEEST HET
**GEREFORMEERD
GEZINSBLAD**
STICHTING „DE VRIJE KERK“ - ROTTERDAM-ZUID

geeft, onder redactie van de heer P. JONGELING te Groningen (voormalig hoofdredacteur van de „N. Prov. Groninger Courant“), voor ieder gereformeerd gezin, onmisbare artikelen; binnen- en buitenlandse overzichten en het voornaamste binnen- en buitenlands nieuws. Uitvoerende commentaren in het zuivere licht van Schrift en Belijdenis. Verschijnt Zaterdags met acht- en Woensdags met vier pagina's, à f 3.— per kwartaal. Adm.-adres: Postbus 5018, Rotterdam-Zuid.

WIJ ZIJN LEVERANCIERS
van

**Avondmaalserviezen
en
Doopvonten**

in ZILVER
en in
GERO-TIN

(Gero-tin is zuiver tin en daarom duurzaam)
Vraagt vrijblijvend prijsopgaaf.
L. GEUSEBROEK & ZOON
JUWELIERS,
WEIMARSTRAAT 303—305,
Telefoon 337822, DEN HAAG.

Welke broeder of zuster kan jong zakenman helpen aan f 12.000.— voor de tijd van 4 jaar. Genegen een goede rente te betalen. Brieven onder No. 415, Bureau „De Reformatie“ te Goes.

Boekbinderij VAN KUIJK

Voor al Uw Bindwerk.
Reformatie . . . f 3.—
Catechismus . . . f 2.—

Zalmstraat 1 - Scheveningen

Op kleine tuinderij is tegen Februari plaats voor

EEN JONGEN
van 16 à 17 jaar (intern). Brieven aan J. v. d. LUGT, Noord-eindscheweg 60, Delfgouw, Post Delft.

ANTIQUITEITEN

zoals Tegels, Meubelen, Tin- en Koperwerk, Doe-ken, enz., koopt en verkoopt
Kunsthandel OUD-HOLLAND,
eig. J. van Dijk, ROTTERDAM,
Claes de Vrieselaan 80 a,
Telefoon 36466.

Wat abonnees zeggen over de R.B.-Serie:

Onze abonnees zijn tevreden met de boeken die in de R.B.-Serie uitkomen. Hier geven wij een citaat uit de vele reacties:

„In dank heb ik het boek van Rudolf van Reest „Van Kust tot Kust“ ontvangen en meteen uitgelezen. Ik heb verbaasd gestaan, dat zo'n boek, in zo'n uitvoering, voor zo'n lage prijs verkocht kan worden. Daarom dank ik U hartelijk, dat U door 't uitgeven van deze bibliotheek het geestelijk leven van ons gereformeerde volk wilt verdiepen, en dit ook metterdaad toont. Want ook dit boek was weer een prachtboek, zowel wat betreft de inhoud als de uitvoering. De R.B.-Serie heb ik bij al m'n kennissen aanbevolen en 't eerste resultaat heb ik U onlangs gestuurd...“ (w.g. v. G. te E.)

Inderdaad er zijn er velen, die verbaasd staan, dat dit kan tegen zo'n lage prijs. Het is dan ook alleen maar mogelijk door een groote oplage. Ieder moet meehelpen wil het op den duur ook kunnen. En het is ook zeer gemakkelijk een abonnee aan te brengen. We krijgen brieven van abonnees, die vertellen, dat ze met geringe moeite twee of drie abonnees gewonnen hebben. Zijt gij al abonnee? Zoo niet, schrijf vandaag nog en ge ontvangt de beide verschenen boeken: „Om Woord en Kerk“, door Prof. K. Schilder en „Van Kust tot Kust“, door Rudolf van Reest per keerende post. U betaalt f 2.50 per boek, voor werken die los in den handel het dubbele kosten. Laat u inschrijven bij uw boekhandelaar of rechtstreeks bij de uitgever:

Oosterbaan & Le Cointre N.V. - Goes
Giro 36000